
El camí cap a l'enfrontament civil i la formació d'un imperi

PID_00259226

Lluc López i Vidal

Temps mínim de dedicació recomanat: 4 hores

Lluc López i Vidal

L'encàrrec i la creació d'aquest recurs d'aprenentatge UOC han estat coordinats pel professor: Lluc López i Vidal (2019)

Primera edició: febrer 2019
© Lluc López i Vidal
Tots els drets reservats
© d'aquesta edició, FUOC, 2019
Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona
Disseny: Manel Andreu
Realització editorial: Oberta UOC Publishing, SL

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric com químic, mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit dels titulars del copyright.

Índex

Objectius	5
1. El camí cap a l'enfrontament civil: les anomenades «dues seccions»	7
1.1. El sud dels Estats Units	7
1.2. El Nord dels Estats Units	10
2. Els conflictes amb Mèxic i el Canadà	16
2.1. La guerra per Texas (1836)	16
2.2. El conflicte amb el Canadà (1838)	19
3. Els primers governs Whig (1841-1845)	22
4. L'intermedi pacífic (1846-1854)	25
4.1. Les eleccions de 1848: els breus governs de Taylor i Fillmore (1848-1852)	30
4.2. El govern de Pierce: activant el «Destí Manifest»	33
5. El conflicte esclata: la Llei Kansas-Nebraska	37
5.1. Els debats entre Lincoln i Douglas i les eleccions de 1860: la Federació se separa	41
Bibliografia	45

Objectius

En acabar de treballar els materials que formen part d'aquest mòdul didàctic, l'estudiant serà capaç del següent:

1. Analitzar com es van conformar el que els historiadors anomenen les dues «seccions», en referència als grups tant proesclavistes com abolicionistes.
2. Descriure les diferències socials i econòmiques tant dels estats del sud com dels estats del nord.
3. Valorar que els Estats Units era, a mitjan segle XIX, un país que ja s'estava industrialitzant i que s'havia convertit en una potència tèxtil.
4. Identificar alguns dels conflictes de la Unió amb els seus veïns: Mèxic i Canadà.
5. Descriure la incorporació de nous estats al territori dels Estats Units, des de la incorporació de Texas fins a la de Califòrnia.
6. Analitzar les característiques dels primers governs whig (1841-1845): l'anomenat «intermedi pacífic» (1846-1854).
7. Identificar els episodis que van portar a l'enfrontament civil.

1. El camí cap a l'enfrontament civil: les anomenades «dues seccions»

En el mòdul «Del naixement de la república a la democràcia jacksoniana» hem analitzat com la democràcia jacksoniana capgirà la manera de fer política als Estats Units. Un tipus d'acció política que, en molts casos, ha perviscut fins a l'actualitat. El president Jackson va entendre el seu mandat (1829-1837) com una autèntica revolució per a instaurar els valors republicans de democràcia universal. Va eixamplar la base de la població que podia votar –dels propietaris a un segment més ampli de les classes socials–, en nom d'una major llibertat i igualtat, i en contra del que ell considerava les elits del poder.

Per a d'altres, aquest eixamplament de la base electoral era un mecanisme per a aplicar una de les seves característiques: el **populisme**. Un populisme que el va portar, com hem vist, a maniobrar entre bastidors durant les eleccions de 1828. Jackson, a més, va iniciar una manera d'administrar el país mitjançant el sistema de nomenaments (**sistema de despulles**) de càrrecs no per coneixements, sinó per confiança política. Tanmateix, va aparèixer un nou sistema de partits. De la separació clàssica de federalistes enfront de republicans, es va passar, després de 1826, a tot un seguit de partits que van anar apareixent i desapareixent de l'escena política. Del sistema clàssic bipartidista es va passar a un sistema multipartidista on trobem el Partit Antimaçònic, el Partit Whig o el Partit Demòcrata.

Malgrat que la democràcia jacksoniana va coincidir amb un període de relativa calma, a finals de la dècada dels quaranta els Estats Units ja estaven dividits en **dues seccions**, per a emprar l'expressió de Samuel Eliot Morison (Morison i altres, 1999). Si bé tot el país estava experimentant el sentiment patriòtic, el capitalisme era puixant i s'aferma el liberalisme polític, es comença a produir una esclatxa que dividirà el país en dos.

1.1. El sud dels Estats Units

Pel que fa al sud del país, hi havia el que James Henry Hammond, governador de Carolina del Sud, va anomenar «**el regne del cotó**» (*King Cotton*), en referència a com el cultiu del cotó es va convertir en el principal element de l'economia del sud. El 1860 el cotó representava les dues terceres parts de les exportacions, i una dècada abans, el 60% dels esclaus dels Estats Units es dedicaven a treballar el cotó (Moris i altres, 1999, pàg. 248). Dit d'una altra manera, el 1850, del total de 3,2 milions d'esclaus, 1,8 recollien cotó a les plantacions. Aquest darrer aspecte caracteritzarà la societat i la cultura del sud, que veurà en la justificació de l'esclavitud no només una ideologia de supremacia racial, sinó una manera de mantenir l'economia pròspera de les terres del sud. En efecte, la zona del Mississipí, i el seu centre neuràlgic, Nova Orleans, eren, a

mitjan de segle XIX, una de les zones més riques del país. Es calcula que cap al 1840 només a Nova Orleans hi havia el 12% del total del capital dels bancs, provinent de riques famílies de plantacions amb esclaus.

Malgrat que l'economia del sud creixia molt ràpidament, i el nombre de milionaris augmentava considerablement, la riquesa no estava en cap cas distribuïda entre la població. Ans al contrari, perquè els esclaus i els blancs sense possessions ni oficis n'estaven exclosos.

Si a principis de segle XIX només un 10% del cotó que s'utilitzava al món provenia dels Estats Units, el 1850 la xifra havia pujat fins al 77%, quasi una situació de monopoli que situava aquests rics propietaris entre l'elit mundial. En alguns països, com ara França o Rússia, l'ús de cotó nord-americà ja representava més del 90% (Pani, 2016, pàg. 115).

Als estats del sud hi havia **quatre tipus d'activitats econòmiques** vinculades a una casta blanca de terratinents, amb el seu corresponent tipus de vida i estament social (Hernández Alonso, 2002).

- En primer lloc, els **grans terratinents**, que posseïen grans extensions de plantacions on no només es produïa cotó, sinó també tabac, sucre o altres productes. A més de tenir un tipus de vida molt extravagant i opulent, es dedicaven a vendre el seu excedent als mercats internacionals.
- En segon lloc, hi havia **petits terratinents**, que posseïen entre 40 i 150 hectàrees, amb una població d'esclaus que anava dels 10 als 40. Tot i que no tenien l'estatus del primer grup, amb les seves plantacions miraven d'emular-ne el tipus de vida i ascendir de categoria social.
- En tercer lloc, hi havia un grup de **petits camperols-grangers**, que tenien entre 1 o 6 esclaus, amb una vida molt més modesta i un tipus d'economia pràcticament de subsistència. Aquest tipus de camperols no cultivaven ni cotó ni tabac, conreat per les classes superiors, sinó civada, blat o panís, i es dedicaven a la cria del porc.
- En quart lloc, un **altre tipus de camperols**, de vegades amb algun esclau, es dedicaven a una **economia de tipus d'autoabastiment**, i eren coneguts com els camperols *yeoman*, o agricultors que conreaven la seva terra. Per al jacksonianisme, representaven l'ideal americà d'estil de vida: independents, treballadors i honestos. A aquest grup s'afegien també artesans i botiguers.
- En cinquè lloc, hi havia els **poor white trash**, una minoria blanca, rural i sense recursos que es considerava improductiva i que vivia en la misèria.

- Per últim, hi havia la **població negra**, que era majoritàriament **esclava**. Els esclaus havien arribat als Estats Units com a conseqüència del comerç, primer, provinent de l'Àfrica, i després que es declarés il·legal el 1808, com a resultat del comerç intern. Els esclaus acostumaven a viure a la plantació, en unitats d'unes vint persones. Un grup més reduït residia a les ciutats i treballava a les fàbriques, i una quantitat encara més petita eren legalment lliures, però en la pràctica estaven exposats a tota mena de discriminacions.

Aquest tipus d'estructura va fer que la societat del sud fos no només rural i més conservadora, sinó fins i tot **feudal**, en paraules de Morison i altres (1999), tal com mostra la taula següent. Mentre que el comerç i les manufactures eren considerades activitats econòmiques desprestigiades, l'agricultura, l'exèrcit i l'església eren les feines considerades més adients per al fill d'un plantador. Pel que fa a les creences religioses, si les classes socials superiors eren majoritàriament episcopals i presbiterianes, la resta de classes mitjanes, baixes i negres eren metodistes i baptistes.

Taula 1. Les famílies del sud i la possessió d'esclaus

	Estats esclavistes	Estats cotoners
Nombre de famílies amb esclaus	347.525	154.391
Nombre de famílies amb 1 a 9 esclaus	255.258	104.965
Nombre de famílies amb 10 a 49 esclaus	84.328	43.299
Nombre de famílies amb 50 o més esclaus	7.929	6.144
Població blanca	6.242.418	2.137.284
Població negra lliure	238.187	34.485
Població negra	3.204.077	1.808.768

Font: Morison i altres (1999, pàg. 253)

En definitiva, una part dels estudiosos d'aquest període han identificat com, malgrat les enormes diferències econòmiques i socials entre la societat del sud, les persones blanques no esclaves compartien amb la classe superior terratinent una sèrie de valors conservadors entre els quals destacava la creença que **la raça blanca era superior** a la resta de races, especialment a la negra. Dit d'una altra manera, els de la classe blanca, tant si eren rics com si eren pobres, estaven units per una pretesa superioritat racial i, per tant, això desactivava les possibles tensions de classe que es poguessin produir entre ells.

Tot i que s'acostuma a utilitzar l'adjectiu «del sud» (*sureño*, en castellà) per a descriure aquells estats que es van separar de la Unió i que mantenen l'esclavitud, no tots eren estats situats al sud del país. De fet, hi havia una part d'estats que es coneix amb el nom d'*Upper South* (Delaware, Virginia, Kentucky, Tennessee, Missouri i Maryland) i el que constitueix el *Deep South* (Carolina del Sud, Geòrgia, Florida, Alabama i Mississipi). Louisiana, Texas i Arkansas no formen part del sud geogràfic.

1.2. El Nord dels Estats Units

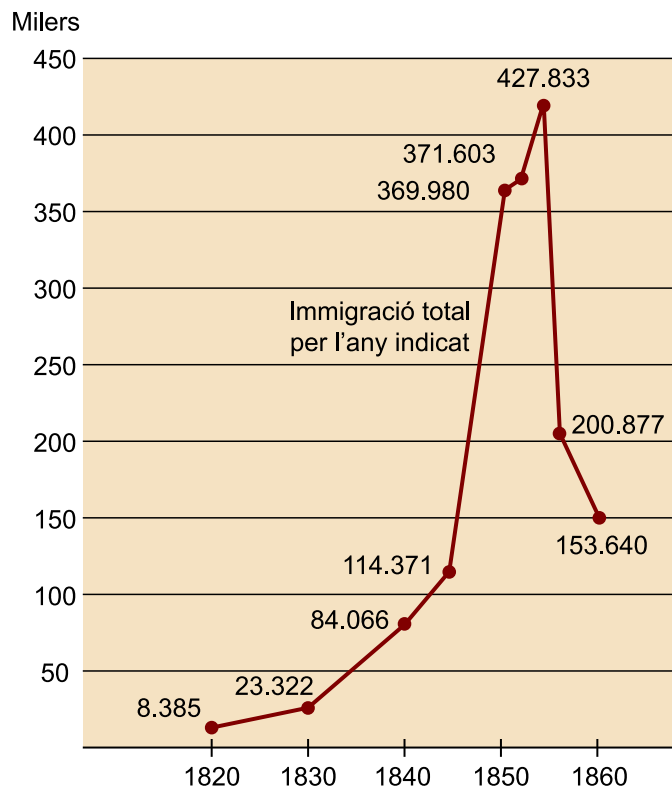
Pel que fa a la cultura del nord, no es pot entendre sense el **canvi demogràfic** que es va produir al principi del segle XIX. Si bé al començament de la revolució americana hi havia una població total d'uns 2,5 milions d'habitants i 5 milions cap a l'any 1800, l'any 1830 ja n'hi havia 15 milions, que es convertiren en 33 milions a finals dels anys cinquanta. Aquestes xifres ens indiquen un **increment del 338%** entre els períodes de 1800 a 1850 (Hernández Alonso, 2002, pàg. 185). L'increment s'explica, sens dubte, gràcies en bona part al flux d'immigrants provinents d'Europa. La fi de les guerres napoleòniques havien portat la pau al continent, però també una situació econòmica desastrosa, repressió i fam.

Flux migratori dels Estats Units de 1821 a 1850

1821-1830: 143.439 immigrants arriben als Estats Units.
1831-1840: 599.125 immigrants arriben als Estats Units.
1841-1850: 1.713.251 immigrants arriben als Estats Units.

Font: <http://www.emmigration.info/us-immigration-trends.htm>.

Figura 1. Immigració cap als Estats Units (1820-1860)

Font: <http://ushistoryscene.com/article/immigrants-cities-disease/>.

Aquest flux de població no es va dirigir cap a les plantacions del sud, que mantenien una economia basada en els esclaus, sinó cap al nord, on hi havia una major llibertat i possibilitats d'ascendir socialment. Com afirma Hernández de Alonso (2002, pàg. 187) «L'explosió de la població va contribuir a la mobilitat social i al creixement econòmic [...]. Es va produir el vertiginós creixement de les ciutats i la població es va anar transformant gradualment de rural a urbana», tal com mostra la taula següent.

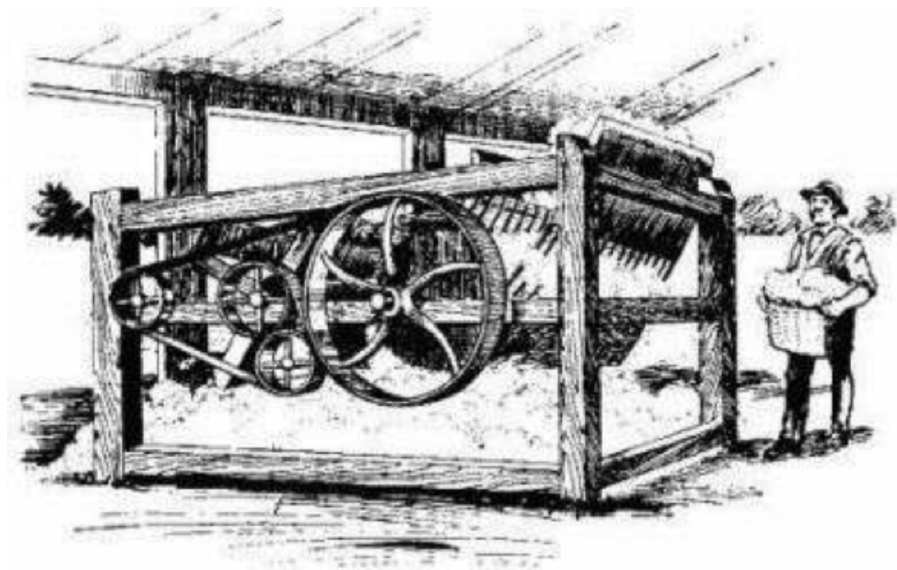
Taula 2. Creixement de la població a les ciutats

Any del cens	Població total	Increment	Increment (%)	Urbà (%)	Rural (%)
1790	3.929.214	-	-	5,1	94,9
1800	5.308.483	1.379.269	35,1	6,1	93,9
1810	7.239.881	1.931.398	36,4	15,4	92,7
1820	9.638.453	2.398.572	33,1	7,2	92,8
1830	12.860.702	3.222.249	33,4	8,8	91,2
1840	17.063.353	4.202.651	32,7	10,8	89,2
1850	23.191.876	6.128.523	35,9	15,4	84,6

Font: <https://www.u-s-history.com>.

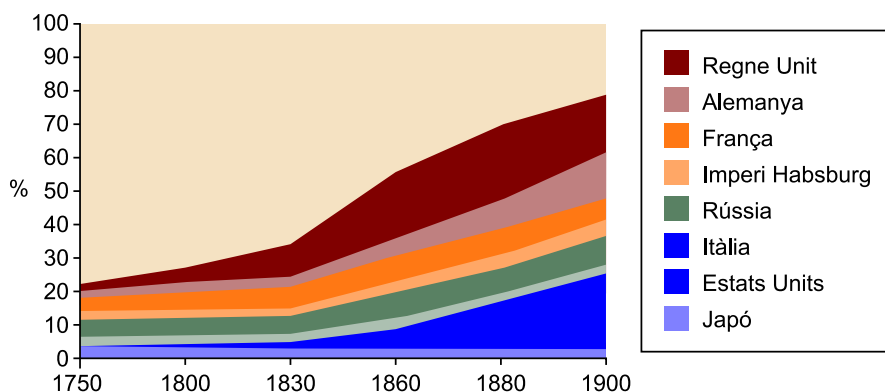
A diferència del sud, la societat del nord estava experimentant una **revolució industrial** que també estava transformant profundament la seva societat. Aquesta revolució industrial es va veure atada per un creixement econòmic ininterromput durant tot el període anterior a la guerra civil. La mà d'obra, abundant –excedents de la immigració– i barata, va ajudar a desenvolupar unes indústries intensives en treball com les tèxtils, les mines o l'acer. Entre les noves fàbriques tèxtils que es construïen al país, dues terceres parts eren a Nova Anglaterra, que comprava el cotó al sud i n'exportava els productes acabats. Durant aquest període també es generalitzaren les fàbriques de calçat, mantes, mobles i armes de foc.

Figura 2. Desmotadora fabricada als Estats Units

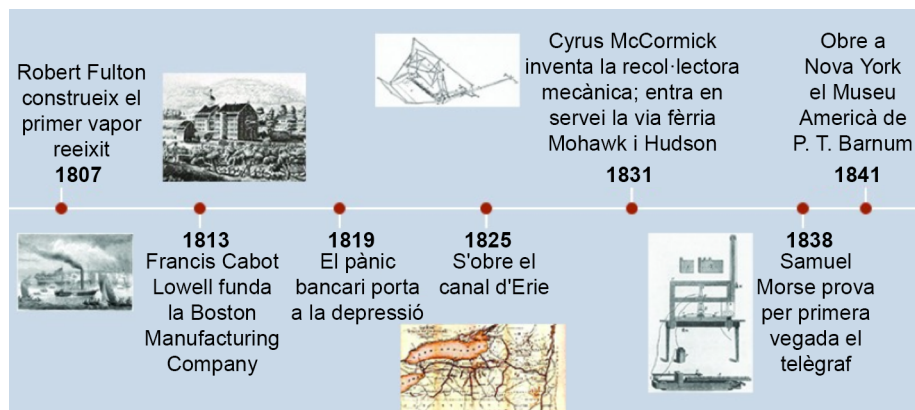
L'any 1860, uns mesos abans de la guerra civil, Amèrica del Nord ja era la tercera potència industrial del planeta, només al darrere de Gran Bretanya i França.

Figura 3. Participació relativa de la producció manufacturera mundial

A més, els Estats Units van ser el **bressol de grans invents** que ajudaren en el seu avantatge comparatiu, com ara la màquina de cosir d'Elias Howie, el telègraf de Samuel Morse, el pneumàtic de Goodyear i l'ascensor o els vaixells de vapor, que permetien agilitzar i abaratir el transport de les mercaderies amb el transport fluvial.

Figura 4. Els invents nord-americans

Els *clipper ships*, o **velers ràpids**, van convertir els Estats Units en la potència en transport de mercaderies. A tall d'exemple, el *Lightning* permetia fer el viatge entre Nova York i Liverpool en un temps rècord: tretze dies. L'*Oriental*, en canvi, feia el trajecte de Nova York a Hong Kong en només vuitanta-un dies.

Precisament fou a Nova Anglaterra on el transport de mercaderies i de passatgers cap a l'Atlàntic s'estava substituint per vaixells amb motor de vapor, en comptes dels tradicionals vaixells de vela, tot reduint el temps de transport i abaratint-ne els costos. A més, els servia per a enviar el cotó del sud del país als països europeus, a qui també venien els telers elèctrics recentment inventats.

Figura 5. El veler ràpid *Lightning*

Aquestes revolucions en el transport fluvial i marítim també es produiran en l'àmbit del **transport ferroviari**. Al nord, a partir del 1850 es produeix un boom en la construcció del ferrocarril, que es considera ràpid i barat, i que permetia exportar les mercaderies i els conreus –com el blat– del nord cap a altres zones del país. El dinamisme i la rapidesa que proporcionava el ferrocarril a l'economia del nord va tenir uns efectes positius en l'economia, com per exemple el sorgiment de la banca o l'augment de valors immobiliaris, especialment a unes ciutats que no paraven de guanyar població.

Tota aquesta transformació demogràfica i econòmica, com hem dit, també va produir canvis en la societat del nord, molt menys conservadora i menys esclavista, i amb un fort sentiment de la igualtat i de la llibertat. D'altra banda, va començar a prevaldre una **ètica del treball** que ha estat identificada com a puritana, en referència al grup dels puritans, i amb un estil de vida d'hores extenuants de treball amb la idea d'aconseguir un progrés laboral que permetés ascendir en l'anomenat «**ascensor social**».

Amb l'arribada del tèxtil al nord-est, la regió va començar a basar la seva economia en la producció d'articles d'aquest material, que després eren venuts al sud. Tot i que al nord hi havia una part de l'economia que encara se sustentava en petites granges, la revolució industrial als Estats Units va generar un èxode del camp a la ciutat a la recerca de nous llocs de treball, i va establir una **classe treballadora** que aviat prendria consciència de classe.

A partir de l'any 1840, i un cop acabava l'etapa de la democràcia jacksoniana, es va produir una expansió de les indústries del carbó i de l'acer, especialment a la zona de l'est de Pennsilvània.

Samuel Slater

Slater és per a molts el «pare de la revolució Industrial» als Estats Units, en paraules del president Jackson. Un dels principals mèrits d'Slater fou haver importat part de la tecnologia britànica de la indústria tèxtil, fet que va permetre, juntament amb la construcció dels ferrocarrils, afavorir la creació de fàbriques de roba o de calçat.

2. Els conflictes amb Mèxic i el Canadà

2.1. La guerra per Texas (1836)

La situació territorial als Estats Units havia romàs invariable des del **Compromís de Missouri** (1820), pel qual el Congrés dels Estats Units havia arribat a un acord en relació amb el tema de l'esclavitud, que enfrontava els partidaris i els abolicionistes. Gràcies al compromís, i per a mantenir en tot cas un cert equilibri, es va decidir establir una línia al paral·lel trenta-sis que dividia els dos tipus d'estats.

Per a preservar l'essència del Compromís de Missouri, quan l'any 1836 s'incorpora un nou estat, el número 25, aquest es manté esclavista, Arkansas; i un any més tard, ho fa Michigan, com a estat lliure. Així s'aconseguia la paritat de 13 contra 13.

Mentre el fort antiesclavisme dels estats abolicionistes prenia embranzida, es produeix el que es coneix com a «**rebel·lió de Texas**». Cal recordar que, gràcies a la compra de Florida de 1819 a Espanya, els Estats Units havien renunciat, com a contrapartida, a qualsevol tipus de reclamació territorial envers el territori mexicà de Texas. El cert és que des d'aleshores, el territori estava majoritàriament poblat per nord-americans, i el govern mexicà considerava Texas un territori allunyat del centre econòmic i polític, i poc rellevant. La proporció que hi havia el 1834 era de 20.000 nord-americans i 5.000 mexicans (Asimov, 2012, pàg. 115-116).

Ara bé, el principi de la discòrdia es va produir per la fissura esclavitud-abolicionisme. Una bona part d'aquests colons havien arribat amb els seus esclaus, provinents d'estats del sud, i pretenien mantenir-ne la pràctica. Però el recentment independitzat Mèxic, que havia abolit l'esclavitud, no permetia continuar amb aquesta pràctica. Quan un dels colons més activistes, Moses Austin (que donarà nom a la ciutat d'Austin) viatjà a Mèxic per a demanar al president el manteniment de l'esclavitud, el president Antonio López de Santa Anna no només no va accedir a la seva demanda, sinó que el va empresonar.

Quan es va establir la província de Texas, l'any 1821, el territori estava pràcticament deshabitat, i només els colons americans semblaven mostrar interès a poblar el nou territori. Ara bé, a partir del 1830 el govern va aprovar una llei de la nacionalitat que requeria que per a ser mexicà calia convertir-se al catolicisme i aportar tota una sèrie de documentació en castellà, cosa que no era possible per a molts dels colons, de parla anglesa, i no catòlics.

L'any 1835, els colons dels Estats Units que vivien a Texas van formar un **govern provisional**, i un any després aquest govern en demanava la independència respecte a Mèxic. Al seu torn, el govern mexicà va desplegar les seves tropes a la regió de Texas, en un esforç per a recuperar-ne el control polític.

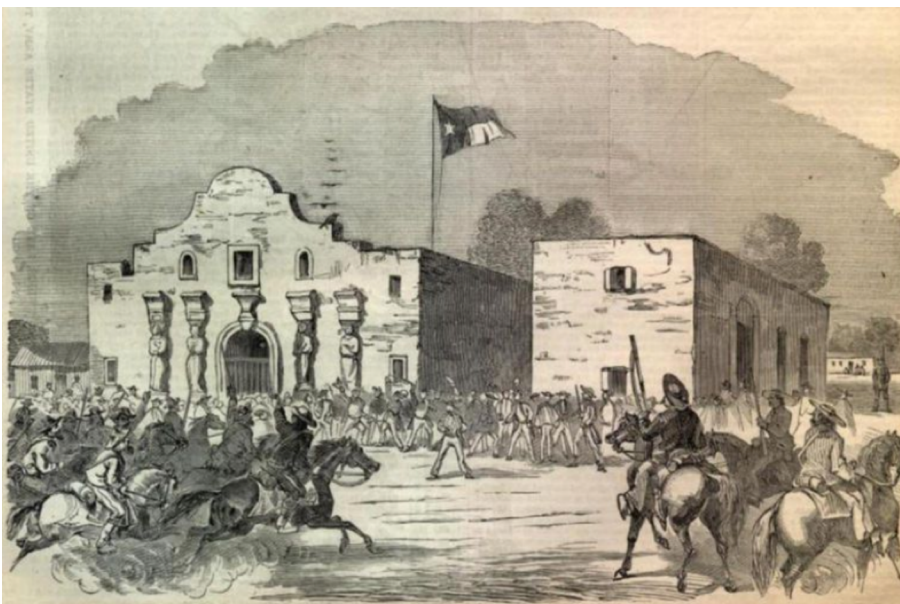
En aquest punt del conflicte, el govern nord-americà tenia dues maneres d'enfocar el problema: comprar l'estat de Texas o iniciar una guerra. Els colons van decidir-se per la segona opció i començaran una revolució. La ruptura es va produir quan Santa Anna va aprovar una nova constitució mexicana que, lluny d'incorporar més autonomia per a Texas, en proclamava la recentralització. La reacció dels colons fou proclamar un govern provisional i expulsar les tropes mexicanes. Finalment, el **2 de març de 1836 declaraven la independència**.

Santa Anna va reaccionar enviant entre 3.000 i 4.000 homes al nord del país, passant pel Río Grande, i començant el que es coneix com el setge d'El Álamo, nom que van posar a la fortificació improvisada construïda pels colons nord-americans. Després de dotze dies atrinxerats al fort, Santa Anna va dur a terme l'assalt final i van executar tots els homes que havien defensat El Álamo.

El president mexicà Antonio López de Santa Anna

Figura 6. Pintura sobre la batalla d'El Álamo, 1836

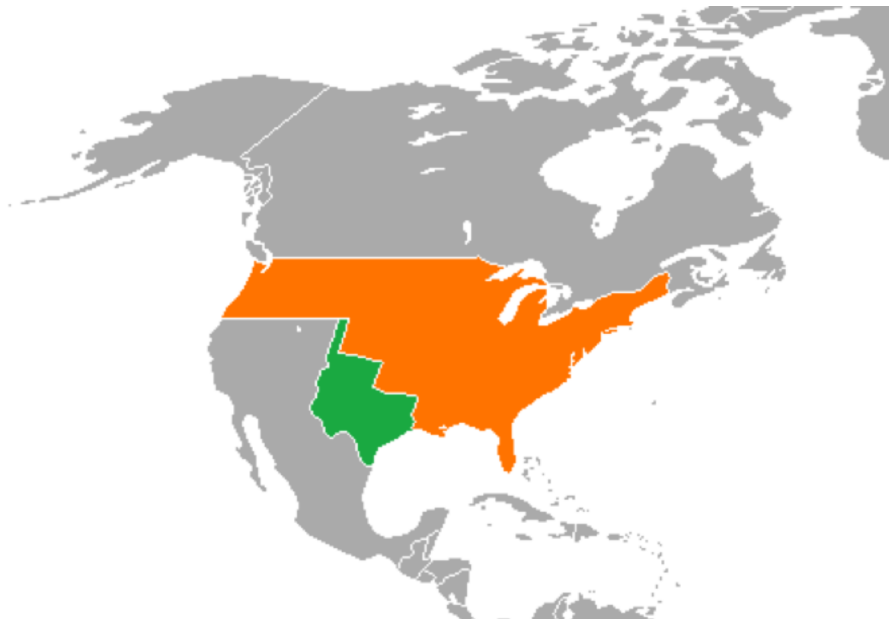
Com a resposta, a la **Batalla de San Jacinto**, i sota el famós crit *Remember the Alamo* (Recordeu El Álamo), les tropes de Samuel Houston –un dels líders de la revolta, que després donarà nom a la ciutat–, van infringir una forta derrota a les tropes de Santa Anna el 21 d'abril de 1836, destruint l'exèrcit mexicà i fent presoner Santa Anna. A canvi del seu alliberament, Santa Anna va signar un tractat segons el qual Mèxic acceptava la independència de Texas. Samuel Houston va esdevenir-ne el president, i Moses Austin, el secretari d'Estat.

Un cop **declarada la independència**, per al govern dels Estats Units, restava la pregunta de què fer amb Texas: si mantenir la seva independència o annexionar l'estat. Tot i que en un principi podria semblar que la resposta era clara, i l'annexió era qüestió de dies, els abolicionistes ràpidament van entendre que amb la incorporació de Texas la balança es decantaria a favor dels estats esclavistes. Els qui s'hi negaven, afirmaven que no es podia abolir l'esclavitud on ja existia. En canvi, els abolicionistes afirmaven que era clau evitar l'expansió de l'esclavitud si es volia acabar amb la pràctica a tot el territori de la Unió.

Un dels més fermes defensors dels estats lliures, l'expresident John Quincy Adams, ara com a representant dels antiesclavistes, va fer un discurs aferrissat contra l'annexió de Texas. Els més extremistes del sud van reaccionar contra aquest discurs amb indignació i amenaçaren fins i tot d'abandonar la Unió. La decisió ja només estava en mans de Jackson. El març de 1837, el darrer dia del seu mandat, Jackson signava la **independència de Texas**.

La dura batalla política entre els proesclavistes i els antiesclavistes impedí qual-sevol avenç en el camí de la incorporació de Texas a la Unió. Amb l'arribada de **Martin Van Buren** a la presidència del Partit Demòcrata, i finalment, a la presidència del país després de derrotar el líder del Partit Whig, es va continuar bloquejant l'annexió de Texas. Com veurem més endavant, encara haurien de passar dos presidents més – Harrison Tyler i Polk– perquè, finalment, s'aconguís l'**annexió de Texas a la Unió** l'any 1845.

Figura 7. Mapa d'Amèrica del Nord entre 1837 i 1845

Taula 3. Incorporació dels nous estats a la Unió

Nom de l'estat	Any d'admissió	Esclavista o lliure
Arkansas	1836	Esclavista
Michigan	1837	Lliure
Florida	1845	Esclavista
Texas	1845	Esclavista
Iowa	1846	Lliure
Wisconsin	1848	Lliure
Califòrnia	1859	Lliure
Minnesota	1858	Lliure
Oregon	1859	Lliure
Kansas	1861	Lliure

2.2. El conflicte amb el Canadà (1838)

Malgrat que des de la guerra de 1812 ja havien passat gairebé 30 anys, els sentiments hostils entre les dues nacions havien persistit. El paper dels especuladors britànics en la crisi dels anys trenta encara havia empitjorat més la desconfiança entre els dos països. Ara bé, fou un incident amb el Canadà el que va portar els dos països gairebé a la guerra.

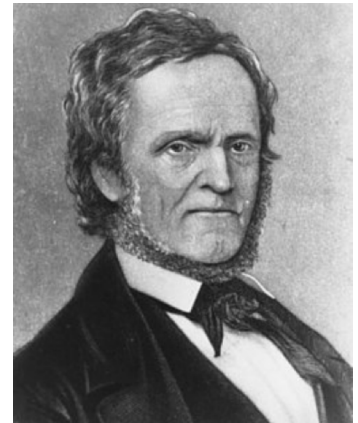
El Regne Unit, conscient de la proximitat amb els Estats Units i del perill de contagi revolucionari, havia governat el Canadà amb una certa mà dura, i el país havia quedat dividit en sis províncies. Com apunta Asimov (2012, pàg.

127), les tesis revolucionàries mai no havien transcendit la frontera del nord per dos motius principals. En primer lloc, perquè part de la ciutadania canadencs provenia dels colons expulsats arran de la declaració d'independència dels Estats Units, els anomenats «lleials». A més, per a molts canadencs una presència militar britànica era una garantia que els Estats Units mai no intentarien envair el Canadà i annexionar-se el país per la força, una situació que per a la majoria de ciutadans era el pitjor dels escenaris.

Amb tot, durant els anys trenta del segle XIX s'havia iniciat, entre alguns ciutadans canadencs, un procés de **reclamació de major autogovern** per als diferents territoris canadencs. Malgrat que l'acord Rush-Bagot de 1818 havia disminuït la tensió entre ambdós països gràcies a la disminució de tropes a ambdues ribes dels Grans Llacs, la presència de més de 5.000 soldats britànics al Canadà no deixava d'inquietar els Estats Units.

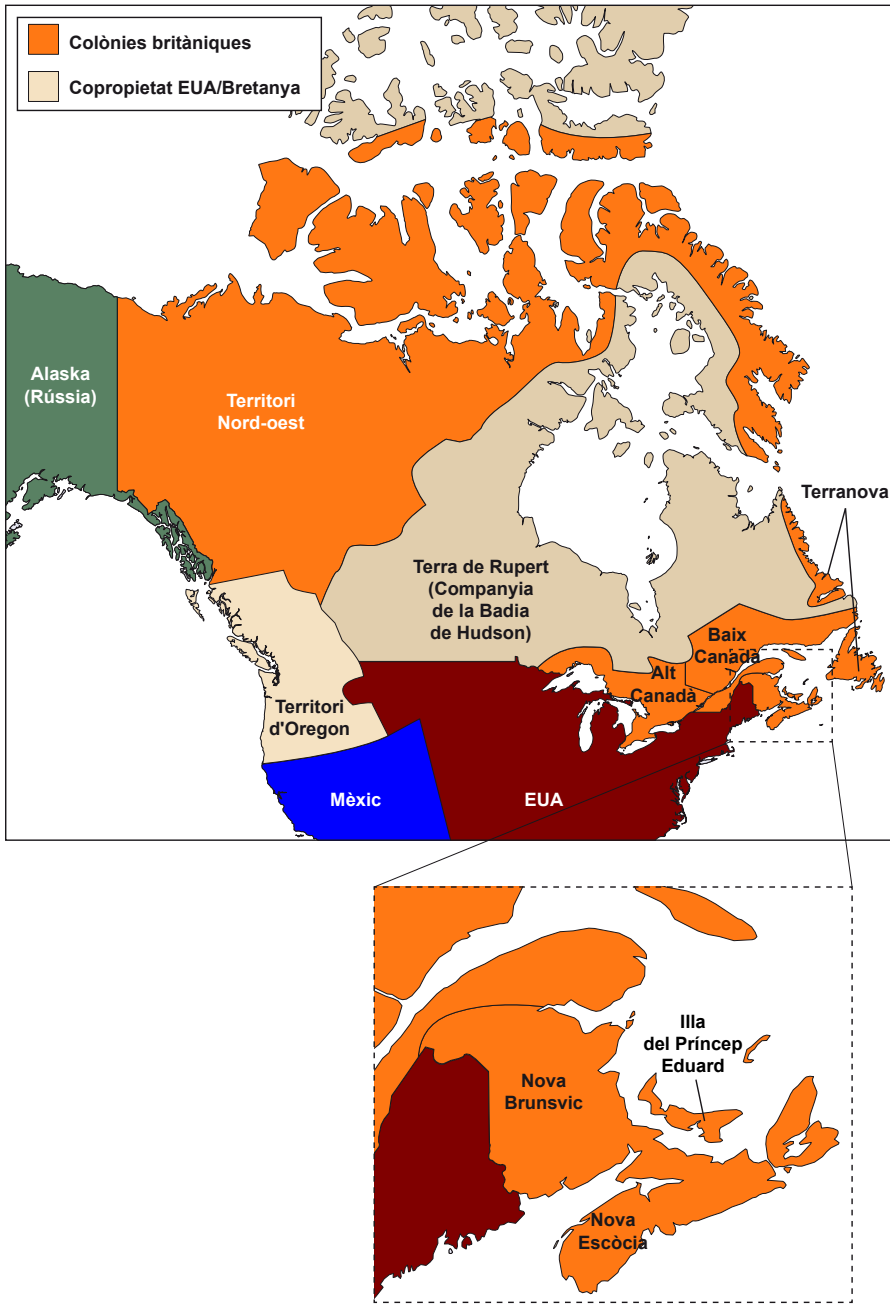
Ara bé, va ser un afer aparentment intern el que va encendre les guspies entre ambdós governs. La rebel·lió a Toronto, l'any 1838, d'un grup prosecessionista del Canadà va acabar amb el líder del grup, William L. Mackenzie, exiliat als Estats Units, i es va iniciar un moviment popular al nord del país que pretenia ajudar els revolucionaris canadencs a acabar amb el govern britànic.

L'abast d'aquesta rebel·lió no va anar més enllà, i ambdós governs van declarar la intenció de no anar a la guerra. Ara bé, com ens apunta Asimov, l'incident va tenir uns resultats que van més lluny d'una simple brega. El 1838, i davant del temor que aquell incident es reproduís per tot el Canadà, el govern britànic va reconèixer finalment un major grau d'autogovern a les províncies que, amb el temps, va portar el Canadà a adoptar un model territorial fortament descentralitzat i federal. Com afirma Asimov (2012, pàg. 130): «[L]a Gran Bretanya [...] havia après la lliçó de la Revolució Americana: si no s'afluixa, la corda es trenca».

William L. Mackenzie

Figura 8. Mapa del Canadà l'any 1825

3. Els primers governs Whig (1841-1845)

Com hem apuntat anteriorment, la democràcia jacksoniana havia marcat considerablement la manera de fer política a Amèrica del Nord. En un principi, el sistema de partits durant el període postjacksonià no havia variat gaire del que representava el període jacksonià, especialment amb l'elecció de Martin Van Buren com a president dels Estats Units.

Van Buren, fidel a Jackson, va rebre el suport d'un electorat satisfet amb les polítiques del Partit Demòcrata, i la victòria davant del candidat Whig fou relativament senzilla. Ara bé, el seu mandat es va estrenar amb una de les conseqüències de la política econòmica de Jackson: la falta d'un **Banc Central dels Estats Units**. Així, davant d'una **nova crisi econòmica de tipus financer el 1837**, i per una política monetària massa expansiva, els Estats Units van entrar en una espiral d'inflació desbocada. Com que no hi havia cap Banc Central, no hi havia cap institució financera que pogués controlar la crisi financera, i la crisi, que oficialment es va iniciar el 10 de maig de 1837, encara va durar una dècada.

Durant tot el seu mandat, per tant, va haver de fer front a una crisi que semblava no solucionar-se, i que maldava a dividir el país en dues parts: els qui estaven a favor de crear una institució bancària central que controlés els períodes de crisi, i els qui, seguint el pensament més radical de Jackson, entenien que calia continuar amb una clara divisió entre govern i mercat.

Aquesta visió jacksoniana provocaria una divisió en el si del Partit Demòcrata, i aproximaria els grups més moderats del partit als del Partit Whig. Aquest **apropament ideològic**, i la greu crisi econòmica, va generar en els whigs una onada d'optimisme que els feia capaços d'arrabassar la victòria de les eleccions de 1840 als demòcrates. Com apunta Asimov (2012, pàg. 133-134), només calia apel·lar al vot industrial del nord, al dels rics terratinents i al dels demòcrates insatisfets.

Per a arrodonir la cadena de decisions errònies dels demòcrates, aquests van plantejar que serien els estats els que decidirien sobre el tema de l'esclavitud, que com ens recorda Asimov (2012), era la postura que mantenien els esclavistes. La decisió va fer enfurismar part del seu electorat, i apuntava una crisi sense precedents en el partit.

Ara bé, en les eleccions de 1840, els whigs, conscients que per a apel·lar a tots els electors –del sud, del nord, demòcrates– els calia poc més que un miracle, van prendre una decisió que seria clau per a guanyar les eleccions: obviar qualsevol tema espinós i atacar Martin Van Buren aprofitant la gran impopularitat d'un president que es considerava incapaç de resoldre la crisi econòmica.

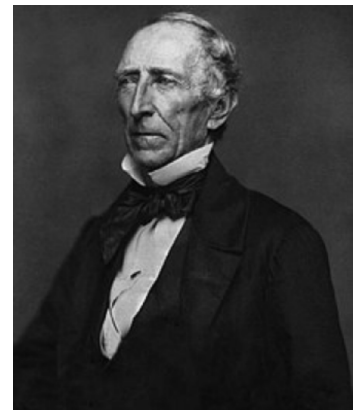
Tot indica que l'editorial del diari *Republican*, el març de 1840, amb un contingut crític i extremadament irònic cap al president, fou clau per a la derrota de Buren. Com ens recorden els historiadors, es tracta sens dubte d'**una de les campanyes més estridents** de la història dels Estats Units. En paraules d'Asimov (2012), el primer circ polític de la història dels Estats Units: «Van crear el model d'allò que va caracteritzar des d'aleshores les campanyes presidencials: una barreja de gresca i brutícia».

Finalment, **William Henry Harrison**, el candidat Whig, guanyaria les eleccions amb 234 vots electorals davant dels 60 de Martin Van Buren. La mala salut de Harrison, amb un refredat el dia que prenia possessió com a novè president dels Estats Units, el van convertir en el president que menys temps ha mantingut el càrrec en la història del país: el 4 d'abril, i tan sols després de tres setmanes com a president, Harrison moria i deixava el país en mans de John Tyler, el seu vicepresident.

Tanmateix, com ens relata Asimov, Tyler no era ni un polític del partit, sinó un candidat escollit per a atreure els vots del sector més demòcrata dels votants del Partit Whig, i tan aviat com va prendre possessió, va adoptar una sèrie de mesures que indicaven que la seva administració seria, ideològicament parlant, propera als demòcrates i no als whigs. Ràpidament, el partit va renegar de la seva figura, i Tyler va començar a actuar com a **president independent**. Només hi havia un mecanisme per a apartar el president: el que establia la Constitució, de destitució del president (*impeachment*). Malgrat els intents de tots els partits per a iniciar el procés de destitució, el president Tyler, navegant contracorrent, es va mantenir en el càrrec durant més de tres anys, fins que es van celebrar les següents eleccions.

Una de les mesures més polèmiques de Tyler fou la qüestió sobre la política monetària, i la decisió sobre la creació d'un Banc Central. Malgrat la proposta del Congrés d'aprovar una llei per a establir aquest Banc Central, Tyler va utilitzar, en dues ocasions, el dret de vet que li atorgava la Constitució. La seva visió jacksoniana sobre els bancs va fer dimitir en bloc tot el govern de Tyler, excepte **Daniel Webster**, polític que acabarà tenint una llarga experiència en els successius governs.

Com a secretari d'Estat de Tyler, Webster va centrar tots els seus esforços per a **solucionar el litigi fronterer amb Canadà**, que no havia quedat delimitat. Després de convèncer els estats de Maine i de Massachusetts, els Estats Units van cedir a la Gran Bretanya més de 10.000 km² del que havia estat el seu ter-

El president John Tyler

ritori i, a canvi, es reconeixien les línies fronterers d'ambdós països. El **Tractat Webster-Ashburton** de 1842 pacificava les fronteres, fins a l'actualitat, d'una de les fronteres més llargues del planeta.

L'altra qüestió rellevant per a Webster fou el tema de l'**annexió de Texas**. Malgrat que Jackson havia reconegut la independència de Texas l'any 1837, i que el 1839 i el 1840 ho havien fet França i el Regne Unit, respectivament, aquesta no va ser mai real, i els habitants de Texas, majoritàriament colons i enemistats amb el govern de Mèxic, reclamaven ara l'annexió al territori dels Estats Units. Aquesta vegada, el govern dels Estats Units feia campanya a favor de l'annexió per a evitar que Texas fos, com havien temut amb els territoris del nord, un estat titella d'alguna potència europea, especialment del Regne Unit.

Ara bé, l'opinió pública dels Estats Units continuava dividida entre aquells que estaven frontalment a favor de la independència, especialment alguns estats del sud i del nord-est, i aquells que hi estaven en contra, especialment els estats del nord-est, que temien l'expansió de l'esclavitud per l'immens territori.

Finalment, i després que el president Tyler escollís un nou secretari d'Estat per a negociar el tractat, **John Calhoun**, el 12 d'abril de 1844 se signava un tractat gràcies al qual el territori de Texas quedava annexionat al territori dels Estats Units. Formalment, el 29 de desembre de 1845 es convertia en nou estat de la Unió, i mantenia el dret a tenir esclaus. Aquesta annexió provocà la ira de dos tipus d'actors.

En primer lloc, Mèxic, que va declarar que Texas continuava essent una província de la Federació Mexicana, però en estat de rebel·lia. Com veurem en el següent apartat, aquest serà el germen de la guerra entre els Estats Units i Mèxic. En segon lloc, l'annexió va provocar l'enuig de part dels ciutadans antiesclavistes, ja que, segons el Compromís de Missouri, Texas es podia permetre mantenir l'esclavitud. Era evident que la particular guerra entre estats esclavistes i no esclavistes encara no havia finalitzat.

4. L'intermedi pacífic (1846-1854)

El que Morison ha anomenat «**intermedi pacífic**» representa el període que va després de la guerra amb Mèxic per Califòrnia, durant la presidència de James K. Polk, fins al conflicte per Kansas, un autèntic preludi de la guerra civil.

Aquest període començava amb unes eleccions, les de 1844, marcades per l'enfrontament entre el candidat whig, Henry Clay, i el candidat demòcrata, James K. Polk, provinent de Tennessee. Tot i que el públic general no coneixia a Polk, aquest va beneficiar-se de tres situacions. D'una banda, de ser el candidat preferit de Jackson, que malgrat la seva avançada edat, encara comptava amb la simpatia i el suport d'una part majoritària de l'electorat demòcrata. D'altra banda, del desprestigi del Partit Whig, que no havia aconseguit controlar el seu president, Tyler, que durant més de tres anys havia governat a esquenes del partit. Finalment, l'aparició d'un tercer partit, el **Partit de la Llibertat**, de James G. Birney, que sota les premisses abolicionistes havia atomitzat el vot de l'electorat prollibertat i, conseqüentment, havia debilitat el Partit Whig.

Polk, seguint els consells del seu mentor, Andrew Jackson, va dur a terme una **campanya patriòtica** que, en comptes de promocionar la independència de Texas, com havien fet els whigs, proposava que els Estats Units apliquessin una nova política expansionista. Com afirma Asimov (2012):

«La il·lusió entusiasta d'obtenir noves terres, noves forces i nous èxits va ser una poderosa atracció per a molts americans, i eren nombroses les persones dels estats lliures que anhelaven que els Estats Units s'expandís, encara que fos a canvi d'enfortir l'esclavitud.»

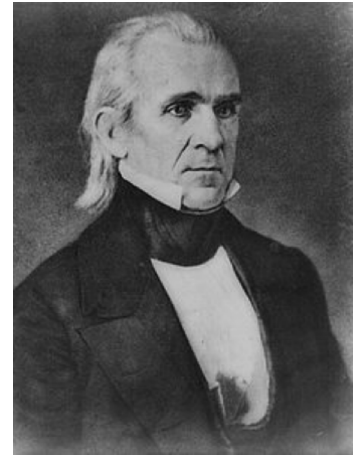
En efecte, quan els demòcrates van haver de prendre partit per una de les dues parts dels dos grans binomis de la política nord-americana (expansionisme/no expansionisme i esclavitud/abolicionisme), decidiren sacrificar el tema de l'esclavitud.

Finalment, en les eleccions de desembre de 1844, i contra pronòstic, el *dark horse* –en al·lusió a un candidat que guanya inesperadament unes eleccions en les quals no és el preferit– Polk, amb una diferència de menys de 40.000 vots, aconseguiria imposar-se a Clay.

Una vegada Polk fou escollit president, la societat nord-americana aviat seria conscient de l'enorme dificultat que representava adquirir nous territoris i evitar, alhora, un enfrontament civil pel tema de l'esclavitud. En la seva acció de govern, en molts casos molt activa –imposició d'aranzels, creació d'un sistema de finançament estatal, l'establiment de bons del tresor–, la **política expansionista** serà la que caracteritzarà el mandat: adquisició del territori d'Oregon i annexió de Califòrnia i de Nou Mèxic.

James Polk

James Polk formava part d'una família esclavista de l'estat de Carolina del Nord que s'havia traslladat a Tennessee quan Polk era petit. Després de convertir-se en advocat, Polk lligarà el seu destí al del Partit Demòcrata, essent escollit congressista del seu estat, i aviat esdevindrà un fidel aliat de Jackson, originari també de Tennessee. Durant la presidència de Jackson, serà president de la Cambra dels Representants i, posteriorment (1839), governador del seu estat. Finalment, es convertirà en president amb una campanya en la qual apostarà obertament per l'annexió tant de Texas com d'Oregon.

El president James Polk

L'any 1845, Florida acabaria entrant a la Unió, com l'estat número 27, i Texas ho faria el desembre, en ambdós casos com a estats federats que permetien l'esclavitud. Aquestes dues incorporacions a favor de la causa esclavista quedaran, però, equilibrades després que Iowa, el 1846, i Wisconsin, el 1848, esdevingueren nous estats de la Unió que condemnaven l'esclavitud. El resultat era aleshores de 15 estats esclavistes i 15 estats lliures.

El compromís de Polk era arribar al Pacífic sense iniciar una nova guerra, aquest cop, contra el Regne Unit, que era qui controlava els territoris d'Oregon. Després de negociacions entre els governs dels Estats Units i del Regne Unit, finalment s'arriba al **Tractat d'Oregon** de 1846, segons el qual Londres cedia més de tres cinquenes parts del seu territori (que incloïa els estats no només d'Oregon, sinó de Washington i Idaho, i parts de Wyoming i Montana), és a dir, les zones que quedaven sota la línia del paral·lel 49. Com a territori, s'hi prohibirà l'esclavitud.

Figura 9. Mapa dels territoris d'Oregon en disputa

Un cop la bandera ja onejava en territoris del Pacífic, la doctrina jacksoniana del «Destí Manifest» obligava a expandir els Estats Units per sota de la frontera d'**Oregon**, en un immens territori que fins aleshores havia estat controlat per Espanya, primer, i després per Mèxic: **Texas i Califòrnia**. Pel que fa al primer territori, tot i que la qüestió de Texas amb Mèxic ja havia quedat resolta, la discussió amb el govern de Polk era sobre la delimitació de les fronteres, i si

aquesta havia de ser en la base del Río Grande. Malgrat que Texas encara conservava la independència formal, Polk va enviar-hi les seves tropes comandades pel general Zachary Taylor.

En el transcurs del mateix any, Polk inicià per l'oest la conquesta de Califòrnia. Com havia succeït amb Texas, a Califòrnia s'havia produït una arribada de colons americans que representaven, cap al 1845, el 10% de la població californiana (Asimov, 2012). Per aquest motiu, es considerava que Califòrnia havia de passar a formar part de la Unió. John C. Frémont, expedicionari de les terres de l'est, va encapçalar un grup de colons que es revoltaren i establiren «**La República de la Bandera de l'Os**».

John Charles Frémont

Amb les tropes a la frontera de Texas, i una revolució a Califòrnia, per a Polk era el moment de negociar amb les autoritats de Mèxic, de les quals esperava un acord financer per a incorporar ambdós territoris sense haver d'anar a la guerra. John Slidell, el negociador de Polk, va oferir al govern de Mèxic una xifra d'entre els 30 i 40 milions de dòlars. Després de les reiterades negatives del govern de Mèxic, el maig de 1846 el president Polk va declarar la guerra.

Gràcies a unes estratègies de guerra exitoses, Polk no només va aconseguir incorporar la part del territori de Texas reclamada, sinó també Califòrnia. Les tropes nord-americanes, després de mesos de guerra, avançaren fins a Ciutat de Mèxic, i després de tres setmanes de setge, aconseguiren entrar a la ciutat el 14 d'agost de 1847.

Figura 10. Mapa de la guerra entre Mèxic i els Estats Units (1846)

Amb un territori envaït pels nord-americans, semblava el moment més idoni per a començar a negociar amb el govern de Mèxic, que acceptà les condicions marcades en el **Tractat de Guadalupe Hidalgo**, el 1848. La conseqüència del tractat fou la pèrdua de més de la meitat del territori nacional de Mèxic, i la incorporació de més de set milions i mig de quilòmetres quadrats –un terç del territori dels Estats Units a l'època–, tant de Califòrnia, com dels actuals estats d'Arizona, Utah, Nevada i parts de Colorado, Nou Mèxic i Wyoming. A canvi, els Estats Units es van comprometre a pagar una suma de diners a Mèxic, i a garantir la propietat dels mexicans en territori, aleshores dels Estats Units.

Figura 11. Tractat de Guadalupe Hidalgo

Però com havíem apuntat, l'esclatxa entre els que es mostraven a favor i en contra d'adquirir territori, s'entrellaçava amb l'esclatxa esclavista/aboliconista. Precisament, l'adquisició i l'annexió de territoris va significar reviu les ferides entre ambdós bàndols.

Un d'aquests enfrontaments s'havia produït el 1846, així com el que es coneix com a «**esmena Wilmot**» (*Wilmot Proviso*). Gràcies a l'esmena introduïda pel congressista Wilmot, s'havia decidit que l'esclavitud romandria prohibida a tots els territoris que els Estats Units s'incorporessin de Mèxic. Finalment, però, el Senat va bloquejar l'esmena, i no va rebre el suport necessari per a esdevenir efectiva. L'argument dels senadors contraris a la llei ja era conegut: només els estats federats tenen la potestat de decidir sobre la prohibició de l'esclavitud, i cap llei federal en pot contradir el principi. A més, els contraris a l'esmena Wilmot afirmaven que en cas d'incorporació d'un nou territori calia donar la veu i el vot als ciutadans de l'estat. Amb aquesta exempció de la «sobirania po-

pular» a la llei de Wilmot, els esclavistes pretenien que els propietaris d'esclaus poguessin anar al territori on l'esclavitud estigués en perill i, mitjançant el vot popular de nous colons esclavistes, es pogués capgirar la situació.

4.1. Les eleccions de 1848: els breus governs de Taylor i Fillmore (1848-1852)

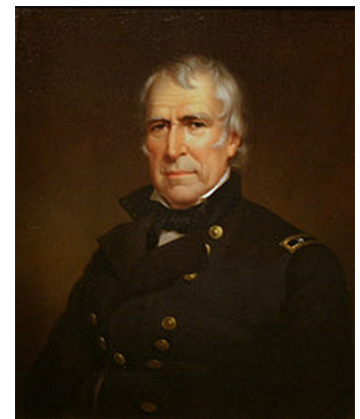
La qüestió sobre la incorporació de nous territoris i si aquests territoris s'havien de mantenir esclavistes o si, en tot cas, això s'havia de votar va quedar de manifest en les eleccions presidencials. Amb la febre de l'or que es va desfermar en un immens territori com el de Califòrnia, aquesta qüestió no es podia evitar en les eleccions que havien de celebrar-se el 1848, després que el president Polk avancés que no es presentaria a la reelecció atesa la manca de suports del seu partit, i la seva delicada salut.

En la campanya electoral, el Partit Demòcrata estava dividit, i a Nova York en el partit hi havia dos corrents: els *hunkers* (nalges), de perfil més conservador, i els *barnburners* (crema-graners). La lluita entre faccions va fer que finalment es presentés en una quarta votació un nou candidat, un militar de nom Lewis Cass, que havia derrotat la candidatura de l'anterior dirigent i expresident Van Buren. Aquest candidat era considerat clarament inacceptable pels partidaris dels estats lliures, i els crítics antiesclavistes del Partit Demòcrata (els *barnburners*) i els whigs antiesclavistes escolliren Martin Van Buren com a candidat d'un nou partit: el **Partit de la Terra Lliure**.

D'altra banda, el Partit Whig, després que una part dels seus membres marxessin al Partit de la Terra Lliure, va decidir fer un cop d'efecte davant d'un afeblit Partit Demòcrata i presentar l'heroi de guerra amb Mèxic, Zachary Taylor, com a candidat, i Millard Fillmore, com a candidat a vicepresident. Taylor tenia l'avantatge, a més, que satisfia bona part dels esclavistes.

El resultat final no fou tan folgat com s'esperava, i finalment Taylor aconseguí la presidència amb 163 dels 290 vots electorals, i gairebé 1,4 milions de vots, enfront dels 1,220 de Cass i gairebé 300.000 vots de Van Buren. Com apunta Asimov (2012, pàg. 192-193), la rellevància del vot antiesclavista tornava a manifestar-se en aquestes eleccions. Si els *barnburners* haguessin votat els demòcrates a l'estat de Nova York, Cass hauria guanyat en aquest estat i, per tant, les eleccions: el vot esclavista o antiesclavista tornava a marcar unes eleccions clau.

Taylor esdevenia el **dotzè president dels Estats Units**, el primer heroi de guerra que es convertia en president, en un moment en què els vents semblaven favorables al destí del país. En primer lloc, la població no deixava de créixer, especialment amb l'arribada d'europaus provinents del Regne Unit, Irlanda,

Retrat del president Taylor

Alemanya i Holanda. Tot el gruix de nous immigrants era majoritàriament antiesclavista, la qual cosa feia trontollar l'equilibri de poder entre els estats antiesclavistes i els lliures.

Taula 4. Població dels Estats Units

Any	Població	Extensió territorial
1810	7.239.881	1.716.003
1850	23.191.876	2.992.747
1860	31.443.321	3.022.387

Font: Pani (2016, pàg. 110)

A més de la població, com indica la taula, el territori augmenta considerablement durant tot el segle XIX, especialment entre 1840 i 1850. Taylor, malgrat dubtar en campanya electoral si incorporar l'estat de Califòrnia a la Unió, un cop nomenat president va recomanar la incorporació dels territori com a estat lliure. Aquesta qüestió, que aixecava un gran debat en el si dels partits nord-americans, es va començar a debatre entre senadors i congressistes. En el Senat, Henry Clay va proposar una sèrie de resolucions per a sortir de l'impàs (Morison, 1999, pàg. 296):

- Admissió de **Califòrnia** com a estat lliure.
- No explicitar la qüestió de l'**esclavitud** en els **governos territorials** de Nou Mèxic i d'Utah.
- Aprovació d'una llei més severa per als esclaus fugitius.
- Abolició del tràfic d'esclaus al Districte de Colúmbia.
- Absorció del deute nacional de Texas per part del govern federal.

La proposta de Clay, que li valgué el nom del *Great Compromiser*, va provocar la ira de John C. Calhoun, que va fer un discurs en contra de les propostes de Clay, i aquest darrer va rebre el nom del *Great Nullifier*. Daniel Webster va respondre a la negativa de Calhoun amb el famós discurs del *Seventh of March*, en el qual condemnava la esclavitud de manera enèrgica, alhora que advertia de la necessitat de mantenir unida la federació.

Malgrat l'interès de la població nord-americana, que seguia el tema per la premsa, la incapacitat de Taylor i de Clay per cooperar i trobar una solució va dur les negociacions a un punt mort, fins que un fet canvià l'esdevenir de la dècada dels cinquanta: el president Taylor moria sobtadament per indigestió alimentària, i el vicepresident Millard Fillmore prenia les regnes del país.

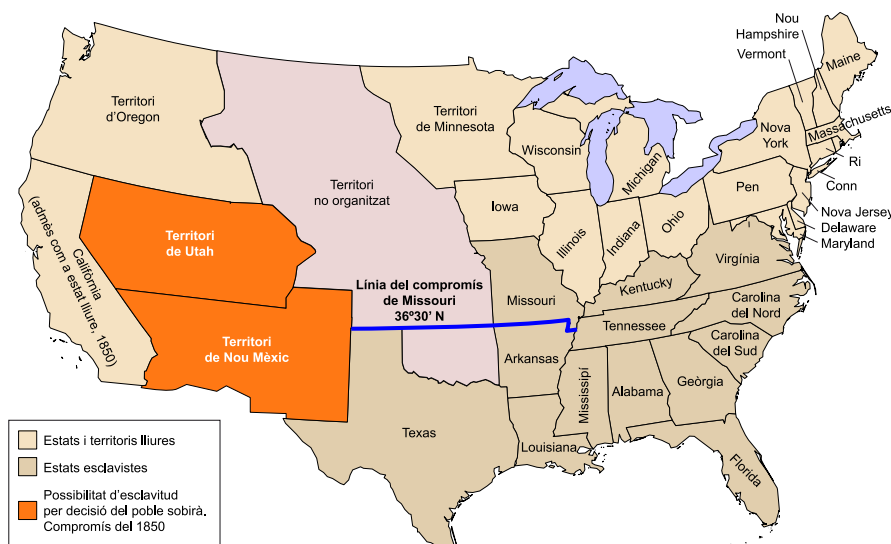
Encara amb el país commocionat per la sobtada mort del seu heroi de guerra, el setembre de 1850 s'arribava a un compromís al Congrés (l'anomenat **Compromís de 1850**) gràcies al qual:

- S'aprovava una **Llei d'esclaus fugitius** més estricta. La llei permetia que els esclaus fugitius, un cop capturats, fossin retornats als seus amos, i que

els estats lliures havien de col·laborar per a trobar els fugitius en territori lliure.

- S'admetia Califòrnia com a estat lliure, fet que es materialitzaria el 9 de setembre de 1850.
- Els territoris de Nou Mèxic i Texas decidien lliurement si admetre l'esclavitud o no (admissió del principi de sobirania popular per a decidir), i se'ls obria la porta a formar part de la Unió.
- Fi del mercat d'esclaus a l'estat de Washington.
- Ajustament de la frontera de Texas.
- Absorció del deute de Texas.

Figura 12. El Compromís de 1850

Font: Jenkins (2012, pàg. 183)

El compromís enviava senyals d'un reforçament de la nació nord-americana a mitjan segle XIX. La població no deixava d'augmentar, el territori de la Unió incrementava any rere any, la industrialització començava a desmarcar els Estats Units davant dels països europeus i, a més de derrotar la seva antiga metròpoli, havia arrabassat una part important del territori i havia comprat l'immens territori de Louisiana. Només calia reactivar la **Doctrina del Destí Manifest** per a consolidar un incipient imperi nord-americà. Ara bé, aquest optimisme i confiança només duraria deu anys més, fins que la catàstrofe de la Guerra Civil interrompria aquesta cursa.

La cabana de l'oncle Tom

Aquesta obra és una de les novel·les antiesclavistes més conegudes de tota la història de la literatura nord-americana. Escrita per l'autora Harriet Beecher Stowe, i publicada l'any 1852, poc després de publicar-se la Llei de l'esclau fugitiu, la novel·la narra les penúries de la desgraciada vida de l'oncle Tom, un esclau negre que serveix l'amo, i de la resta de personatges, tot en un ambient de màxim patiment dels esclaus. El llibre, més enllà del fet que eren personatges inventats i que l'autora no conegué de prop la realitat dels afroamericans, narra els principals estereotips de l'època sobre els negres, amb l'objectiu de despertar la consciència dels nord-americans sobre el tracte als esclaus. L'any mateix de la publicació es van vendre 30.000 exemplars als Estats Units i un milió al Regne Unit. Ràpidament es va convertir en el segon llibre més venut del segle XIX als Estats Units després de la Bíblia, i va convèncer milers de nord-americans de tots els estats de la necessitat d'abolir l'esclavitud.

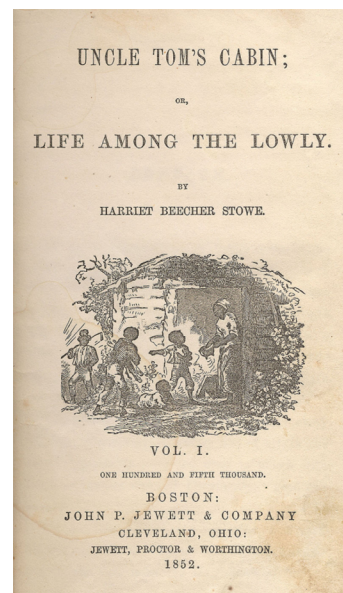
4.2. El govern de Pierce: activant el «Destí Manifest»

En les eleccions per la presidència de l'any 1852 es van presentar dos candidats: el general Winfield Scott, del Partit Whig, i l'exsenador i exgeneral de la guerra amb Mèxic Franklin Pierce, del Partit Demòcrata. Si bé tot semblava indicar que es tractaria d'unes eleccions de baix perfil polític, es produïren dos fets importants. D'una banda, una vegada aprovat el compromís de 1850, el tema de l'esclavitud s'apartà momentàniament de l'agenda política i les eleccions se centraren en qüestions d'ordre econòmic, en un moment en què tot semblava positiu per a l'economia nord-americana. Els sectors més radicals dels esclavistes pràcticament perderen en tots els estats que presentaven un candidat esclavista, i triomfaren els perfils més moderats d'ambdós partits.

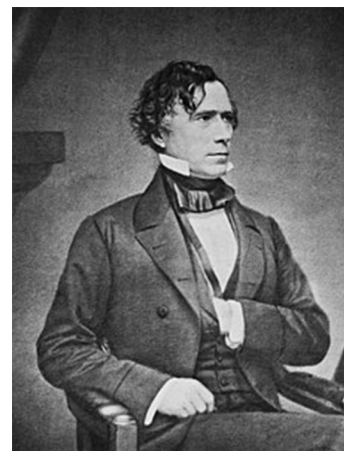
D'altra banda, el Partit Whig deixarà de ser el partit de l'oposició al Partit Demòcrata. Els whigs eren considerats massa tous per al tema de l'esclavitud en els estats esclavistes, que volien impedir l'expansió de més territoris lliures, i en els estats lliures, els whigs eren vistos clarament com els culpables de l'aprovació de la Llei del fugitiu, una llei que com afirma Asimov (2012, pàg. 208) va convertir molts ciutadans en abolicionistes i va fer que en molts estats lliures no s'apliqués la llei.

Finalment, el candidat demòcrata, **Franklin Pierce**, va guanyar les eleccions per un ajustat 50,8% dels vots, davant del candidat whig (amb el 43%).

Una de les primeres accions del nou govern de Pierce fou ampliar les àrees d'influència dels Estats Units, tot i que per a alguns es tractava més aviat d'ampliar el territori emulant els imperis colonials europeus. A **Cuba**, una colònia espanyola situada a escassos quilòmetres de Florida, i cobejada pels estats esclavistes, el govern de Polk havia intentat el 1848 comprar l'illa per cent milions de dòlars, però Espanya va refutar vehementment l'oferta dels Estats Units. En comptes de passar pàgina, o esperar el moment oportú per a tornar a fer l'oferta, el secretari d'Estat, William L. Marcy, va fer reunir alguns dels seus ambaixadors a la ciutat europea d'Oostende per a consensuar una sèrie de recomanacions per a Espanya. El document, que es coneixeria amb el nom de **Manifest d'Oostende** (1854), a més d'insistir en la necessitat d'adquirir Cuba, sentenciava que Cuba pertanyia «per naturalesa» a la gran unió d'estats, i aca-

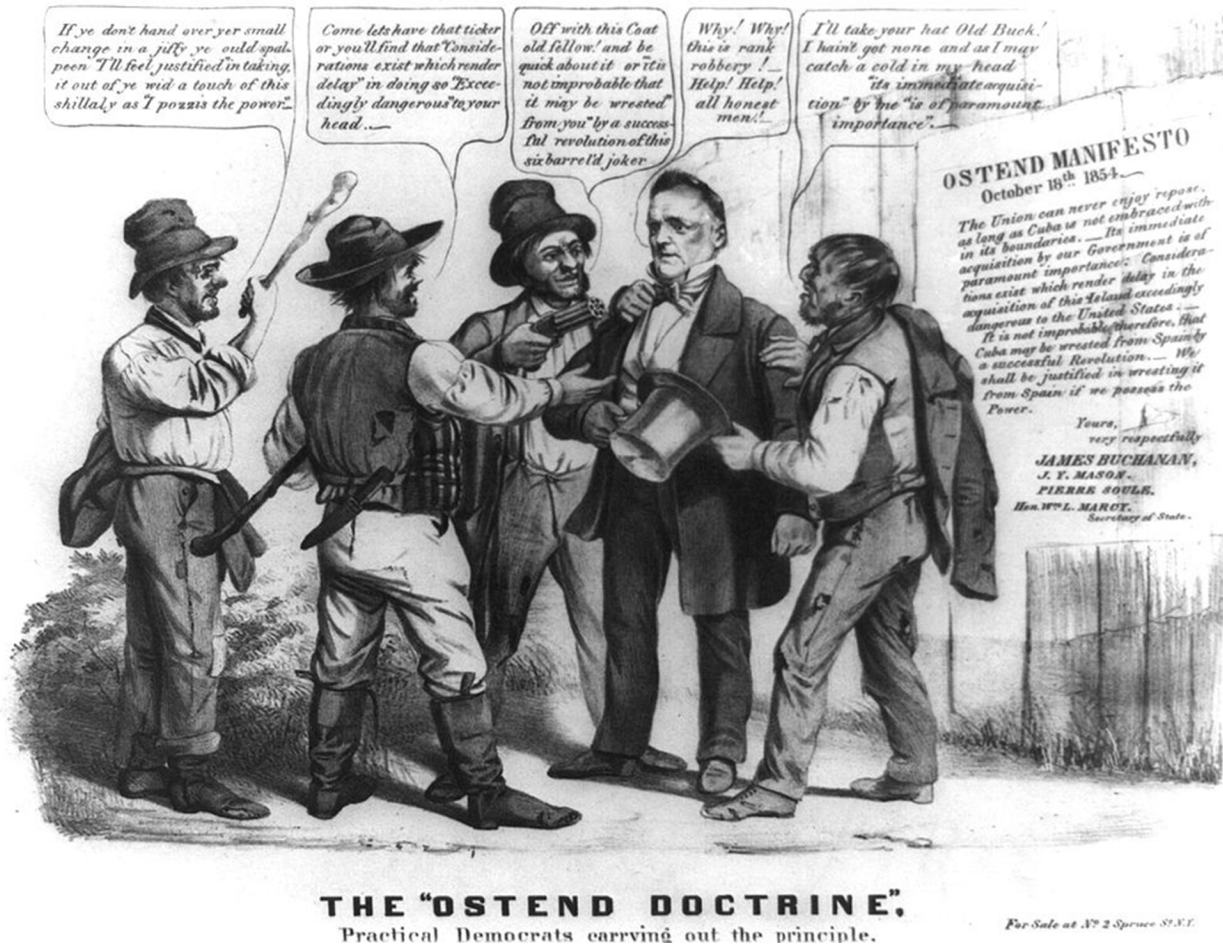
Coberta del llibre *La cabana de l'oncle Tom*

Franklin Pierce

bava justificant l'ús de la força, si calia, per a prendre l'illa de les mans dels espanyols. Tot i que l'argumentació girava al voltant de la seguretat nacional dels Estats Units, en la pràctica es tractava d'una aplicació tant de l'anomenada Doctrina del Destí Manifest com de la Doctrina Monroe.

Figura 13. Caricatura del Manifest d'Oostende

Malgrat el secretisme de les negociacions, un cop el *Herald* de Nova York en va fer públic el contingut, tant els governs europeus com els estats del nord de la Unió condemnaren enèrgicament l'estratègia, i el govern de Pierce es veié desacreditat davant de l'opinió pública internacional i nacional.

La diplomàcia dels Estats Units no només actuava a la zona del Carib i al continent europeu, sinó que començava a centrar el seu interès en la **zona de l'Àsia Pacífic**, i en concret en l'**Imperi Qing**, que havia iniciat el seu període de decadència d'ençà que els britànics i els francesos intentaven obrir el país al comerç mundial. La **Primera Guerra de l'Opi** (1839-1842) entre britànics i xinesos va servir com a clar advertiment que els europeus eren capaços de defensar el «lliure comerç» fins i tot amb la força, i l'única manera d'evitar la guerra era signant una sèrie de tractats comercials clarament favorables als oc-

cidental. Com es demostraria, les potències europees no estaven únicament interessades en la colonització d'Àsia. El cas xinès mostrava que els països europeus eren àvids de comerç.

L'interès dels Estats Units era participar en aquesta cursa per a imposar les lleis del comerç del segle XIX a la primera potència econòmica del planeta, l'imperi xinès. El representant del govern nord-americà a la Xina, Caleb Cushing, havia negociat un **acord amb l'imperi xinès** gràcies al qual els vaixells nord-americans obtindrien accés a determinats ports marítims xinesos, a més d'aconseguir certs privilegis extraterritorials en territori xinès (Morison, 1999, pàg. 301). Ara bé, si els Estats Units volien aprofitar aquesta obertura al comerç de l'imperi xinès i desitjaven fer servir els seus veloços clípers, calia considerar una nació insular que se situava a mig camí de la Xina: el Japó.

El **Japó** havia quedat en una situació de semiaïllament d'ençà que el shōgun Tokugawa Ieyasu havia pres les regnes del país l'any 1600. Durant més de dos-cents anys, el país havia aplicat una política de Sakoku o de portes tancades, en què només es mantenien les relacions amb l'imperi xinès, Corea i Holanda, a qui els japonesos permetien els intercanvis comercials en una petita illa artificial a la ciutat de Nagasaki.

Els nord-americans havien enviat el 1846 una força naval al Japó per a persuadir el shōgun de la necessitat d'arribar a acords comercials. Aquesta primera expedició va impactar les autoritats japoneses, que després de dos-cents anys d'aïllament i de feudalisme es mostraren impressionades per la força naval dels nord-americans.

Finalment, l'any 1852, encara amb el govern de Fillmore, els nord-americans decidiren enviar una segona expedició comandada pel comodor **Matthey C. Perry**, un expert militar que liderava la primera flota de vaixells de vapor de guerra. Els quatre vaixells de guerra de Perry arribaren a terres japoneses el 8 de juliol de 1853 i, ancorats a la badia de Tòquio, desembarcaren per a fer una visita al shōgun. Com afirma el diplomàtic Togo Kazuhiko, l'impacte psicològic de l'arribada de vaixells de guerra negres, fets de ferro i amb motors de vapor fou tan xocant com ho seria avui dia l'arribada de naus de l'espai exterior.

Figura 14. Els anomenats «vaixells negres»

Després que el comodor Perry concedís un termini de mig any al shōgun perquè decidís si accedia a signar els tractats comercials amb els Estats Units, Perry va marxar amb els «vaixells negres» a Macau. Quan Perry tornà al país a principi de 1854, el shōgun cedia davant de les exigències nord-americanes i se signava el Tractat de Kanagawa (1854), segons el qual el Japó admetia un cert intercanvi comercial no només amb els nord-americanes, sinó també amb francesos, britànics, holandesos i russos, a canvi de mantenir la seva independència com a nació.

5. El conflicte esclata: la Llei Kansas-Nebraska

El mateix any que el comodor Perry aconseguia un nou èxit en la diplomàcia nord-americana, el Congrés dels Estats Units autoritzava explorar diferents rutes per a decidir-se sobre la construcció d'un ferrocarril que travessés el país d'est a oest. Ara bé, les disputes de quina ruta decidir aviat apareixerien en l'escena política. El Congrés decidí valorar quatre opcions possibles:

1) **Ruta del nord**, Alt Mississipí i Missouri. Aquesta ruta tenia el suport del senador demòcrata Stephen D. Douglas.

2) **Ruta central**, des de St. Louis, a través de les muntanyes Rocalloses, fins a San Francisco.

3) **Ruta del paral·lel 35**, des de Memphis fins a Los Angeles, passant per Santa Fe.

4) **Ruta del sud**, des de Nova Orleans, Texas, i fins a San Diego. Aquesta ruta tenia el suport del secretari de guerra, Jefferson Davis, que era de Mississipí, i de part dels estats esclavistes, que es consideraven els més perjudicats pel compromís de 1850 i veien en la ruta una manera de recuperar el poder perdut.

Davant de l'impàs, el demòcrata Douglas prengué la iniciativa i proposà construir la ruta del nord, per a la qual calia organitzar el **territori de Kansas i Nebraska**, zones que el senador considerava «muralles bàrbares» (Morison, 1999, pàg. 306). Ara bé, per a aconseguir el suport dels estats esclavistes del sud, introduí en la seva proposta la Llei Kansas-Nebraska, una referència a la sobirania popular. Segons Douglas, en aquestes terres el tema de l'esclavitud quedaria en mans de la població, que podria votar si mantenir l'esclavitud o abolir-la. Això feia que, tècnicament, l'esclavitud fos possible més enllà de la línia establerta en el Compromís de Missouri, i la indignació dels estats anti-esclavistes no es va fer esperar.

Amb la desaparició del Partit Whig, s'iniciava un **nou sistema de partits** que substituïa el sistema de partits dels demòcrates i dels whigs. D'una banda, el Partit Demòcrata es mantenia com a partit dominant que estava a favor de les classes més populars, i majoritàriament a favor d'acabar amb l'esclavatge. D'altra banda, el recentment creat Partit Republicà representava una amalgama tant de whigs del nord com de demòcrates en contra de la Llei Kansas-Nebraska, a més de membres del Partit de la Terra Lliure.

Finalment, amb l'aprovació de la llei el territori es dividia en dos, Kansas i Nebraska, i s'esperava que Nebraska entrés com a estat lliure i Kansas com a estat esclavista, mantenint el joc d'equilibris entre les dues amèriques. Ara bé, la llei va desencadenar una onada de violència descontrolada a Kansas entre les forces abolicionistes i les esclavistes. Aquest enfrontament aviat tindria un ressò a tota la Unió, i ciutadans d'ambdós signes polítics d'arreu del país arribaven a Kansas per a inscriure's-hi i poder votar en les eleccions. Com ens descriu Hernández Alonso (2002, pàg. 206), per part dels grups esclavistes es va conformar l'*Emigrant Aid Societies*, i centenars dels anomenats grups de *free-soilers* van arribar a Kansas per a combatre els grups esclavistes i van establir una constitució a la ciutat de Topeka. Per part dels grups esclavistes, aquests provenien majoritàriament de l'estat de Missouri i es coneixien amb el nom de *Border Ruffians*, i rebien el finançament dels rics propietaris de les plantacions de cotó.

Els enfrontaments de 1856 entre els *free-soilers* i els *Border Ruffians* s'intensificarien, i un abolicionista radical, John Brown, va iniciar una batuda en una zona esclavista que va acabar amb centenars de morts i la multiplicació del fenomen arreu del territori. Aquest període és conegut com el *Bleeding Kansas*, i aviat es traslladaria al terreny de la política.

Una de les conseqüències dels enfrontaments tràgics a Kansas fou l'impacte que ocasionà en el sistema de partits i en les eleccions del 1856. Com ja hem explicat, el Partit Whig havia quedat greument afectat en les anteriors eleccions i, finalment, desapareixerà. Això va deixar sense partit molts votants que buscaven una alternativa per a poder canalitzar la ira per tot el que passava a Kansas, i aviat sorgiren dues opcions noves, a les quals calia sumar la presència d'un Partit Demòcrata reformat.

D'una banda, es va crear a Filadèlfia el partit conegut com **Know-Nothing Party**, i rebatejat l'any 1854 com a **Partit Americà**. Aquest partit tenia els seus orígens en una societat secreta que s'havia organitzat anys enrere per a evitar el que ells creien una onada excessiva d'irlandesos catòlics que calia frenar. Posteriorment, el moviment s'organitzà en un partit, els anomenats Know-Nothing (que era la resposta que havien de donar els membres de la societat secreta en cas de ser interrogats), que havia aconseguit alguns escons en eleccions locals. Finalment, l'any 1854 havien decidit canviar el nom per American Party, i fer-se un espai electoral entre els votants whigs. Per tant, el partit era clarament anticatòlic, molt hostil a la immigració, xenòfob, i majoritàriament liderat per la facció esclavista. En la convenció del partit per a concoren en les eleccions del 1856, s'havia escollit com a candidat l'expresident Millard Fillmore.

D'altra banda, el febrer de 1854, un grup de whigs (no esclavistes) membres del Partit de la Terra Lliure i membres antiesclavistes del Partit Demòcrata, reunits a Wisconsin, van decidir crear un nou partit que aglutinés tot aquest conjunt de possibles electors: el **Partit Republicà**. Aquest partit, que era una autèntica

amalgama de votants, a més de representar els interessos dels petits empresaris i grangers, i de ser antiesclavistes, mantenia un principi fonamental: havia de ser el Congrés dels Estats Units el que abolís l'esclavitud en els territoris i no la sobirania popular, i demanaven que Kansas ingressés a la Unió com a estat. Finalment, en la convenció de juny de 1856, el partit va escollir com a candidat a la presidència John C. Frémont, un exsenador per Califòrnia amb escassa experiència.

Per últim, el **Partit Demòcrata**, reunit a Cincinnati el juny del mateix any, va desestimar que el president Pierce es presentés a la reelecció, ja que estava massa desgastat a causa de la Bleeding Kansas. Com ens recorda Asimov (2012, pàg. 236-237), per quarta vegada consecutiva un candidat a president no era escollit per a la reelecció. En el seu lloc, els delegats van escollir un diplomàtic i polític experimentat que havia estat secretari d'Estat amb el president Polk: James Buchanan. El seu programa electoral incloïa un punt totalment contrari al pensament de Frémont, que el Congrés no havia de legislar en cap cas sobre l'esclavitud en els territoris, però tampoc es posicionava de si havia de ser el poble qui havia de decidir-ho mitjançant la sobirania popular.

Precisament, la campanya va girar al voltant de la qüestió sobre Kansas: com evitar la violència entre grups esclavistes i no esclavistes, i com decidir el futur del territori, si amb un referèndum o per mitjà del Parlament. El resultat d'aquesta campanya fou la victòria dels demòcrates: Buchanan obtingué més de 1.800.000 vots i 174 vots electorals, enfront dels més de 1.300.000 vots i 114 vots electorals de Frémont. Els resultats de Fillmore i el Partit Americà foren decebedors, amb només 900.000 vots, és a dir, 400.000 menys que el segon partit.

Com afirma Asimov (2012, pàg. 238), el resultat dels republicans, malgrat no guanyar, va ser espectacular, i encara més si considerem que es presentaven per primera vegada amb un candidat força desconegut, i obtenint vots només dels estats lliures (tan sols va esgarrapar 1.200 vots dels estats esclavistes). Els demòcrates, en canvi, aconseguiren tenir el suport de tots els vots esclavistes, tret de l'estat de Maryland, que es va decantar per Fillmore.

titució, que negava el dret de privar les persones de les seves «propietats», i en aquest sentit es considerava que els negres no eren persones iguals que els blancs, sinó **propietat dels blancs**.

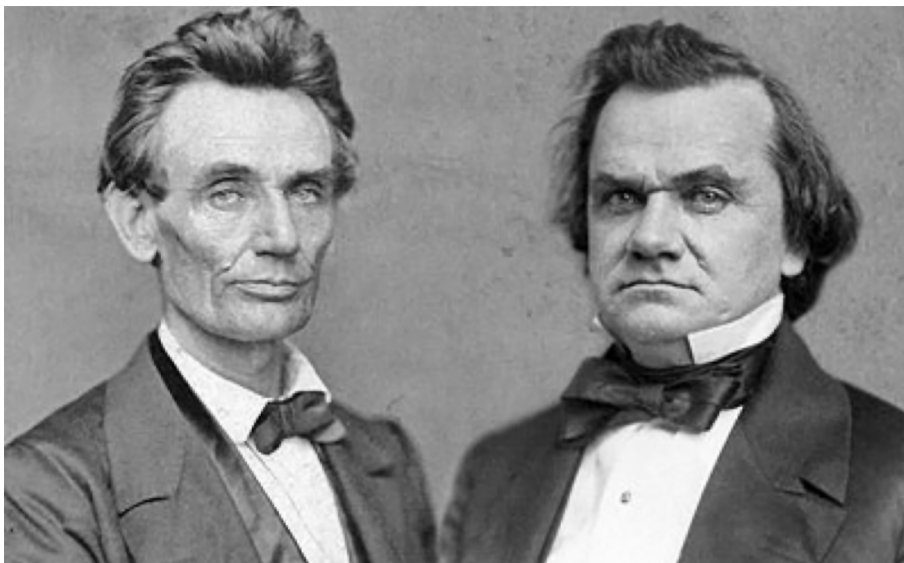
La conseqüència d'aquesta decisió, més enllà de formalitzar la fi del Compromís de Missouri (ja tocat pels casos de Kansas i de Nebraska) va ser el fet d'obrir la possibilitat de tenir esclaus en tots els territoris que encara no eren estats. La decisió, com era d'esperar, va causar una gran commoció en tot el país, especialment en alguns territoris com Washington, Minnesota o Oregon, que tot i haver votat ser lliures, veien com la decisió invalidava el resultat popular. La decisió fou una gran victòria per als estats esclavistes, i un cop moral molt fort per als estats lliures, ja que com afirma Asimov (2012, pàg. 241), semblava que els esclavistes s'haguessin apoderat del poder judicial. Això fou el preludi de la Guerra Civil.

5.1. Els debats entre Lincoln i Douglas i les eleccions de 1860: la Federació se separa

Tant els episodis de violència extrema que s'havien iniciat a Kansas, el sorprenent gir en el cas d'Scott i la crisi econòmica iniciada l'any 1857, havien encès els ànims en uns ciutadans que estaven davant d'una nova contesa electoral per a renovar una part de la Cambra alta, el Senat dels Estats Units, el 1858. En aquest cas, hi havia un estat clau pel tema Scott, que era Illinois. Les maquinàries dels partits van situar de cap de llista dues figures clau per al país: el senador demòcrata **Stephen Douglas**, i el nou candidat republicà, totalment desconegut, **Abraham Lincoln**.

Les dots oratòries dels dos candidats aviat es van fer paleses, i es produïren fins a set debats en què els arguments d'ambdues parts es deixaren sentir pels carrers de Illinois, en encesos mítings que incloïen el tema de l'esclavitud, i que posteriorment eren publicats pels principals diaris del país. Malgrat que, en un principi, Lincoln no era totalment abolicionista, no creia en la igualtat entre negres i blancs i estava a favor del reconeixement de l'esclavitud, va utilitzar la seva habilitat oratòria per a demanar l'exclusió de l'esclavitud en els territoris i per a denunciar la vida miserable dels esclaus negres. A més, com a republicà, creia que el Congrés dels Estats Units sí que podia determinar si s'havia de prohibir o no l'esclavitud en els territoris. Douglas, que també era un esclavista moderat, demanava que el Congrés no decidís sobre aquesta qüestió, i que es deixés decidir als territoris. Després de tot, per a Douglas l'esclavitud era un dret emparat per la Constitució.

Figura 16. Retrat de Lincoln (esquerra) i de Douglas

Un dels debats clau fou el segon, que enfrontà Douglas i Lincoln a la ciutat de Freeport, just al nord d'Illinois. En una de les preguntes més conegudes de tots els debats, Lincoln preguntà a Douglas: «els territoris poden exercir la seva sobirania prohibint l'esclavitud?». Com afirma Asimov (2012, pàg. 150) era una pregunta trampa, perquè negar-se a respondre-la no era una opció si volia ser senador. Ara bé, estar d'acord amb la decisió del cas Scott i, alhora, dir que un estat no podia prohibir l'esclavitud tot i que els seus habitants ho haguessin votat, era una contradicció que faria enfadar els antiesclavistes. L'alternativa era posar en dubte la decisió del Tribunal Suprem en el cas d'Scott, o bé dubtar de la conveniència del principi de sobirania popular per a dirimir les qüestions sobre l'esclavitud. Tanmateix, respondre afirmativament les dues preguntes no era possible. La resposta de Douglas, després coneguda com a **Doctrina de Freeport**, va anar en la línia de reafirmar-se en la doctrina popular, i deia el següent:

«El que decideixi d'ara endavant el Tribunal Suprem pel que fa a la qüestió abstracta de si l'esclavitud pot existir o no en un territori sotmès a la Constitució no té cap importància, perquè la gent disposa dels mitjans legals per introduir-la o excloure-la segons vulguin».

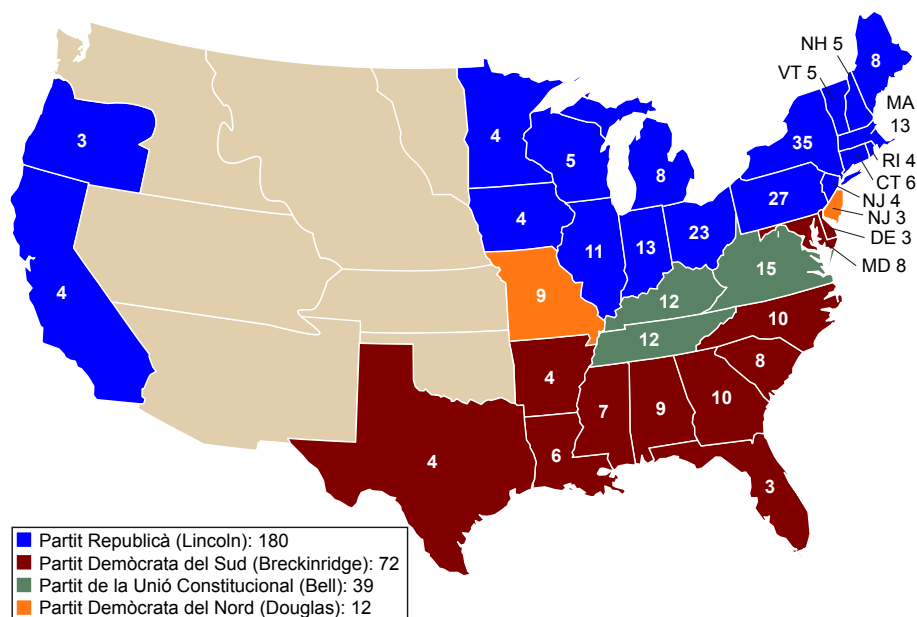
Tot i que Douglas va donar una resposta digna i va mantenir el vot dels moderats per a guanyar l'escó, la resposta va ser aprofitada per Lincoln per a guanyar-se la confiança dels estats esclavistes, decebuts amb Douglas. Com assevera Asimov, a partir d'aquí la llegenda de Lincoln es comença a forjar veloçment i, en un pretès discurs de Lincoln, respongué:

«Si traïu la confiança dels vostres conciudadans una vegada, mai no podreu recuperar-ne el respecte i l'afecte. És veritat que podeu enganyar tothom durant un temps; fins i tot podeu enganyar algú per sempre, però no podeu enganyar per sempre tothom.»

Aquesta Doctrina de Freeport, malgrat satisfer els votants d'Illinois, va fer enfadar els estats esclavistes i, com afirma Morison (1999, pàg. 211), va posar en dubte la talla política del senador Douglas en el pla nacional. Durant els següents dos anys, els dos senadors farien campanya amb la mirada posada en les decisives eleccions del 1860.

En les eleccions presidencials del 1860, els demòcrates es presentaren més dividits que mai, fins al punt que tenien dos candidats: el senador Stephen Douglas, per al Partit Demòcrata del Nord; i el candidat John Breckinridge, per al Partit Demòcrata del Sud. D'altra banda, el Partit Republicà presentà Lincoln com a candidat a concorre en unes eleccions que aspiraven guanyar. Un tercer partit prounionista es va presentar amb el nom de **Partit de la Unió Constitucional**, amb el candidat **John Bell** per a president. Bell apostava per mantenir la Unió abans que qualsevol altra qüestió i acabar amb el que considerava una agitació, el tema dels esclaus, però amb un programa ambigu sense mesures concretes que expliquessin com aconseguir els seus objectius.

Figura 17. Resultat de les eleccions presidencials del 1860

Malgrat que les eleccions tenien lloc enmig d'un enfrontament nacional i d'una divisió entre bàndols que feia presagiar el pitjor desenllaç, la victòria de Lincoln s'aconseguí només amb el 39% del vot popular (26.000 vots aconseguits només en els estats del sud), que en aquest cas li va permetre aconseguir 180 compromissaris electorals davant dels 12 de Douglas, els 72 de Breckinridge, i els 39 de Bell. Com afirma Morison (1999, pàg. 213): «l'elecció es va decidir al nord».

Només un any més tard, i després de la rebel·lió dels estats del sud, esclavistes i disposats a arribar fins a les últimes conseqüències –**la guerra**– per a preservar els drets d'estats esclavistes, decidiren reunir-se a la capital d'Alabama, Montgomery, per a separar-se de la resta d'estats, elaborar una Constitució i crear els Estats Confederats dels Estats Units, és a dir, una unió política entre estats independents més que no pas una unió federal.

Primera bandera confederada dels Estats Units

El Compromís de Crittenden

L'elecció de Lincoln va fer que els estats del sud volguessin abandonar la Unió. El desembre del 1860, el senador de Kentucky John Crittenden va fer un últim intent per evitar que els estats del sud se separessin abans que esclatés de Guerra de Secessió. El **Compromís de Crittenden** incloïa sis possibles esmenes constitucionals i quatre resolucions del Congrés. El Compromís de Crittenden hauria restablert l'esclavitud en tots els estats que quedessin al sud de la **línia 36° 30'** i l'hauria convertit en il·legal en tots els estats situats al nord d'aquesta delimitació, amb la qual cosa s'instauraria de manera efectiva el **Compromís de Missouri del 1820**. Però el Congrés no el va aprovar i Lincoln el va rebutjar. El Compromís de Crittenden fou l'últim intent per mitigar les divisions sobre l'esclavitud abans de l'esclat de la Guerra de Secessió.

Bibliografia

Asimov, Isaac (2012). *Los Estados Unidos desde 1816 hasta el final de la Guerra Civil*. Madrid: Alianza Editorial.

Grant, Susan-Mary (2014). *Historia de los Estados Unidos de América*. Madrid: Akal.

Jenkins, Philip (2012). *Breve historia de Estados Unidos* (4a. ed.). Madrid: Alianza Editorial.

Morison, Samuel Eliot (1999). *Breve historia de los Estados Unidos* (4a. ed.). Ciutat de Mèxic: Fondo de Cultura Económica.

Pani, Erika (2016). *Historia mínima de Estados Unidos*. Madrid: Turner Publicaciones.

